

ובני יעקב באו מן השדה כשמעם ויתעצבו האנשים ויחר להם
מאד כי נבלה עשה בישראל לשכב את בת יעקב וכן לא יעשה
(שם ז).

יעוין בחידושי מרן הגרי"ז הלוי דביאר עפ"י"מ דאיתא בע"ז (ל"ז ב) עכו"ם הבא על בת ישראל כי"ד של שם גזור, וזהו שנאמר כאן כי נבלה עשה בישראל, דכבר היתה הגזירה דבי"ד של שם. והוסיף וכן לא יעשה וכמ"ש רש"י דאף האומות גדרו עצמן מעריות ע"י המבול, ונמצא שהיו כאן שני דברים גם נבלה בישראל, וגם וכן לא יעשה אף באומות עכ"ד. וי"ל עוד עפ"י"ד הרמב"ם

בהלכות מלכים (פ"ט הי"ד) "ומפני זה נתחייבו כל בעלי שכם הריגה שהרי שכם גזל והם ראו וידעו ולא דנוהו", ומבואר דשכם עבר באיסור גזל כאשר בא על דינה בע"כ. וא"כ י"ל דזהו "וכן לא יעשה", דאיסור גזל הוא בבא בע"כ על כל אשה ולא אך מישראל. וי"ל דהיינו דכתיב "וכן", כלומר באופן הזה, בדרך גזילה וכפיה, אף באומות "לא יעשה" וא"ש.

ויאמר לו אלקים שמך יעקב לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם
ישראל יהיה שמך ויקרא את שמו ישראל. ויאמר לו אלקים אני
א-ל-ש-ד-י פרה ורבה גוי וקהל גויים יהיה ממך ומלכים מחלציך
יצאו (לה י' - יא).

א) וברש"י: "גוי וקהל גויים, עתידים בניו להעשות כמנין הגויים שהם שבעים אומות וכן כל הסנהדרין שבעים, ד"א שעתידים בניו להקריב בשעת איסור הבמות כגויים בימי אליהו". מקור הדברים הוא במ"א (יח ל - לא): "ויאמר אליהו לכל העם גשו אלי ויגשו כל העם אליו וירפא את מזבח ה' ההרוס. ויקח אליהו שתים עשרה אבנים כמספר שבטי בני יעקב אשר היה דבר ה' אליו לאמר ישראל יהיה שמך",

ופירש"י: "למה נאמר כאן לפי שביום שנגלתה שכינה על יעקב בבית א-ל וקראו ישראל בו ביום אמר לו גוי וקהל גויים יהי ממך עתידין בניך להקהל כשאר עמים ולבנות מזבח להקטיר עליו בשעת איסור הבמות ואני מתרצה בדבר".

והדבר הזה מבואר בארוכה במדרש בפרשתנו (פפ"ב מ"ה). וז"ל המדרש: "רבי יודן ורבי איבו ורבי מישן בן נגרי בשם רבי יוחנן אמרו עתידין

בניך לעשות גוי כקהל עמים מה קהל עמים מקריבין בשעת איסור במות אף בניך מקריבים בשעת איסור במות רבי חנינא מייתי לה מהכא ויקח אליהו שתים עשרה אבנים וגו' אשר היה דבר ה' אליו לאמר ישראל יהיה שמך שמשעה שניתן לו השם הזה נאמר לו גוי וקהל גויים יהיה ממך ר' שמלאי מייתי לה מהכא ויקרא שם העיר דן כשם דן אביהם אשר יולד לישראל שמשעה שנאמר לו השם הזה נאמר לו גוי וקהל גויים יהיה ממך רבי יוחנן מייתי לה מהכא עמים הר' יקראו שם יזבחו זבחי צדק משיעשו בניך כעמים להרו של זבולון שם יזבחו זבחי איסור במות אין כתיב כאן אלא זבחי צדק צדקה אני עושה עמהם ומקבל את קרבנם".

והנה כל הענין הזה מפליא ומתמיה הוא עד מאד, והוא משני פנים. האחד, מה הוא פשרה של הבטחה זו שהובטחה ליעקב אבינו שעתידין בניו להקריב כגויים בשעת איסור במות, במעשה אליהו בהר הכרמל, שהרי לכאורה כל ענינה של הקרבה זו שהיה היתר מיוחד להקריב בשעת איסור במות על פי הכלל שמותר לעבור על אחת מכל

המצוות האמורות בתורה על פי נביא אמת לצורך שעה וסייג הפירצה, וכאשר כתב רש"י (דברים יח כב) במאי דכתיב (שם פסוק טו) נביא מקרבך מאחריך כמוני יקים לך ה' אלקיך אליו תשמעון: "שאם בא להדיחך מאחת מכל המצוות לא תשמע לו אא"כ מומחה הוא לך שהוא צדיק גמור כגון אליהו בהר הכרמל שהקריב בבמה בשעת איסור הבמות כדי לגדור את ישראל הכל לפי צורך שעה וסייג הפירצה לכך נאמר אליו תשמעון" [ויעוין במה שהאר"י הרמב"ם בענין הזה בפ"ט מהלכות יסוה"ת ה"ג]. וא"כ נהי שצורך השעה הזקיק את ההיתר הזה, אבל מה ענינה של ההבטחה מראש צורים על הדבר הזה, ומה גם דחזינן שעיקרה של ההבטחה נתפרש בלשון: "גוי וקהל גויים יהי-ה ממך" עתידים בניך להקהל כשאר עמים ולהקריב כגויים, ודבר זה ודאי שראוי הוא להתבוננות מה מעלה וזכות היא לישראל שיהיו כשאר העמים והגויים ויהיו מקריבים קרבן כמותם, עד שהיא מובטחת ועומדת להם מימות אבותיהם. והשני, מדוע קשורה הבטחה זו עם קריאת שם ישראל, וכלשונם ז"ל: "שמשעה שניתן לו השם הזה של ישראל נאמרה לו הבטחה זו של גוי וקהל גויים

זו דגוי וקהל גויים וגו' שישנה אפשרות שתהי' הקרבה בזמן איסור הבמות. דקאי לקושטא דמילתא אך על מעשה אליהו שהיה על פי ה' ביד הנביא, יעו"ש.

ח. ויעוין במפרשים דהיינו דשבט דן טעו בימי מיכה והעמידו מזבח בדת והקריבו שם קרבנות לה', בימים שהבמות אסורות שהיה המשכן בשילה, וסיבת טעותם היתה דרשה

יהיה ממך עתידין בניך לעשות גוי כקהל עמים וכו'". מה ענין שם ישראל לדבר הזה. כל זה צריך פירוש וביאור.

(ב) פשר הענין ימצא לנו מתוך התבוננות בעומק דבריהם ז"ל. דהנה זו היא לשונם ז"ל במדרש: "זבחי איסור במות אין כתיב כאן אלא זבחי צדק, צדקה אני עושה עמהם ומקבל את קרבנם", ועד"ז הוא לשון רש"י במלכים שם: "עתידין בניך וכו' להקטיר עליו בשעת איסור הבמות ואני מתרצה בדבר". וצ"ב דמה חידוש יש בדבר זה ומה צורך יש בהבטחה מיוחדת זו: "אני מקבל את קרבנם ואני מתרצה בדבר", והלא עצם ההקרבה מותרת היא משום הכלל שרשאים וחייבים לשמוע לדברי נביא לעבור על ד"ת לצורך שעה וכאמור, ולא עוד אלא דיעוין בפרשת ראה (דברים יב יג) דכתיב: "השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה", ופירש"י, והוא מספרי שם, "אשר תראה, אשר יעלה בלבך אבל אתה מקריב על פי נביא כגון אליהו בהר הכרמל", והנה צ"ב ל"ל ילפותא זו הלא כבר למדנו דין זה מ"אליו תשמעון".

ומפיו משמיה דמרן הגרי"ז הלוי זצוקללה"ה דבאמת תרוייהו צריכי ואתיין היטב, דבילפותא דאליו תשמעון למדנו את היתר ההקרבה שאין בה איסור שחיטת והעלאת חוץ, אבל אכתי לא היה להקרבה זו שם הקרבה

ודין קרבן, וזה הוא שלמדנו מקרא דאשר תראה, דנתחדשה תורת הקרבה וקרבן בהקרבה על פי נביא, וכעין ההקרבה בזמן היתר הבמות שלא רק שהיא מותרת אלא שדין קרבן לה, וא"כ השתא מאחר שיודעים אנו בהקרבה זו של אליהו בהר הכרמל שמותרת היא ושיש בה תורת קרבן שוב מה חידוש הוא שיעלה ויתקבל הקרבן לרצון עד שיש צורך בהבטחה מיוחדת על כך.

(ג) והנראה בביאור הדבר בהקדם דברי ה"משך חכמה" ריש פרשת ויקרא, דהנה נאמרו בד' רבותינו הראשונים ז"ל שני טעמים בענין עבודת הקרבנות, יש שפירשו שהוא להרחיק את ישראל מע"ז, ויש שכתבו שהוא לקרב דודים ולחבר העולמות לרצון ולחפץ ולהשלים בין ישראל לאביהם שבשמים, וכתב הוא ז"ל דחלוקה בד"ז ההקרבה בבית עולמים מהקרבת הבמות בזמן היתרן, דההקרבה בבית עולמים עיקרה הוא הריצוי וההתקרבות להבוי"ת, ואילו הקרבת במות כל ענינה הוא להרחיק מע"ז, ויעוי"ש שביאר בזה ההלכה השנויה במשנה זבחים (קי"ג א') דאין ריח ניחוח בבמה, ופי' בגמ' (שם קי"ט ב') דכתיב לריח ניחוח לה', והיינו דעיקרו של ריח ניחוח הוא נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני (רש"י ויקרא א ט והוא מתו"כ פ"ו ח'), וענין זה של ריצוי וקירוב אין בבמה, ובזה פירש שם את הפסוקים

בתהלים (נא יח-כא): כי לא תחפוץ זבח ואתנה עולה לא תרצה - פירוש בבמה שאין הקרבנות בהן לריח ניחוח ולנחת רוח - זבחי אלקים רוח נשברה לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה היטיבה ברצונך את ציון תבנה חומות ירושלים אז תחפוץ זבחי צדק עולה וכליל אז יעלו על מזבחך פרים - שאז יהיה עצם הקרבנות חפץ הבורא באמת לחבר דודים ולקרב העולמות עכתו"ד הנפלאים והם קילורין לעיניים. וראה זה מצאתי מקור לדבריו ז"ל ולפירושו בקרא בבעל הטורים פ' וזאת הברכה (דברים לג י) בקרא דישימו קטורה באפך וכליל על מזבחך וז"ל: "וכליל, ב', וכליל על מזבחך, אז תחפוץ זבחי צדק עולה וכליל וגו', אע"פ שזר מקריב בבמה אינו זבחי צדק אלא מה שקרב בפנים ע"י כהן וזהו וכליל על מזבחך, אז תחפוץ זבחי צדק עולה וכליל וגו'" ודוק.

(ד) והנה הקרבה זו של אליהו בהר הכרמל לכאורה טעמה וענינה הוא כעין זה של הקרבת במה, והיינו שהיא להרחקה מע"ז ולא לחפץ ולרצון בעצם. וכך היה הדין נותן ביחוד בהקרבה זו שכל עצמה באה להרחיק את ישראל מע"ז ומהשפעת נביאי הבעל. אכן זהו מה שנתחדש בה בהקרבה זו, שאף שהיתה בבמה וכל תורת ההקרבה והקרבן דידה הוא אך מתורת במה, מ"מ היתה בה טעימה מעין ההקרבה של בית

עולמים שענינה קירוב דודים וחיבור העולמות, חפץ ורצון ונחת רוח, והוא הוא יחודה וחדושה של הקרבה זו. והן הן דבריהם ז"ל: צדקה אני עושה עמהם ומקבל את קרבנם ואני מתרצה בדבר, כלומר שיהא הקרבן מקובל ומרצה בבחינת חפץ ורצון ונחת רוח. והדבר מתפרש להפליא בלשון המקרא שדרשו ז"ל: עמים הר יקראו שם יזבחו זבחי צדק, ופירושו זה ז"ל: שם יזבחו זבחי איסור במות אין כתיב כאן אלא זבחי צדק צדקה אני עושה עמהם ואני מקבל את קרבנם, כלומר אף שאך כאשר היטיבה ברצונך את ציון תבנה חומות ירושלים - אז תחפוץ זבחי צדק, מ"מ הקרבת הר הכרמל שאני, וכאשר עמים הר יקראו - שם יזבחו זבחי צדק, שאף שבבמה היתה מ"מ בכלל זבחי צדק היא ויש בה אותה חפיצה ואותו רצון של ציון וירושלים, בית עולמים. צדקה אני עושה עמהם ואני מקבל את קרבנם.

ויש בכאן תוספת מופלאה בעז"ה, דבאמת מצינו שמשנה רבינו התפלל שיתקבל הקרבן הזה של אליהו בהר הכרמל ברצון, והוא מה דכתיב בברכתו של לוי (דברים לג יא): "ברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה", ואי' בת"י בזה"ל: "ברך ה' נכסי דבית לוי וכו' וקרבן ידוי דאליהו כהנא דמקרב בטוורא כרמלא תקבל ברעוא". והרי שהתפלל משה רבינו

תפלה מיוחדת שירצה ה' פועל ידיו של אליהו בהקריבו בהר הכרמל, וי"ל שדבר זה אמור לעומת הכתוב לעיל "ישימו קטורה באפך וכליל על מזבחך", ולפי פירוש הבעה"ט שהובא לעיל היינו דאך הקרב כליל על מזבחך עליו נאמר אז תחפוץ זבחי צדק עולה וכליל וגו', "אע"פ שזר מקריב בבמה אינו זבחי צדק אלא מה שקרב בפנים ע"י כהן וזהו וכליל על מזבחך", ונמצא שאף הקרבה זו של אליהו בהר הכרמל, שהיתה אמנם ע"י כהן אבל לא היתה בפנים על המזבח, אינה בכלל אז תחפוץ זבחי צדק עולה וכליל וגו', לפיכך באה תפילת משה "ופעל ידיו תרצה" שתתרגש הקרבתו כהקרבת בית עולמים.

(ה) וישרשו של דבר הוא על פי דברי ה"משך חכמה" בהפטרות פ' כי תשא שכתב בזה"ל: ותפל אש ה', ולא כתיב ותצא אש מלפני ה' או מאת ה' כמו בפ' שמיני (ויקרא ט כד, י ב), ובספר דה"י גבי דוד (דה"א כא כו), רק כתיב ותצא אש ה' וגו', הכונה שגחלת שירדה בשלמה וכו' ומזה האש של מעלה שהיתה מונחת על מזבח ה' מימי שלמה הוא שיצא על הר הכרמל, עכ"ד. והיינו שהאש של מעלה שירדה על המזבח בהר הכרמל היא היא אותה אש של מזבח ה' מימות שלמה. וא"כ אמור מעתה שגדרה וענינה של הקרבת הר הכרמל שכח העבודה והקרבת הקרבנות של בית

עולמים נתפשט על הר הכרמל. והוא באמת עיקר החידוש של הקרבה זו שהיתה בה בחינת הקרבנות של בית עולמים, אז תחפוץ זבחי צדק עולה וכליל.

(ו) ובזה נשכיל להבין ענין ההבטחה של הקרבת הר הכרמל ליעקב אבינו והתיחסותה לקריאת שם ישראל. דהנה נתבאר לעיל בפרשתינו (לב כז-כט) שמעיקר ענינו של שם ישראל הוא התפשטות כחו של יעקב בתוככי עשו ואומות העולם ופריסת שליטתו וממשלתו עליהם. ושהשליטה על עשו אינה רק על הקנינים הגשמיים שלו, אלא שהיא כוללת בתוכה גם את השליטה על הכחות והענינים הרוחניים של עשו.

(ז) ודהנה ירושלים אין אחריה היתר (יעוין בתוס' מגילה י' א' ד"ה ומאי), ומקום העבודה וההקרבה של כנסת ישראל לאחר שנבחרה ירושלים קבוע ומסוים אך ורק בבית עולמים. וכלשון הרמב"ם (פ"א מביהב"ח ה"ג): "כיון שנבנה המקדש בירושלים נאסרו כל המקומות כולן לבנות בהן בית לה' ולהקריב בהן קרבן, ואין שם בית לדורי הדורות אלא בירושלים בלבד ובהר המוריה שבה נאמר ויאמר דוד זה הוא בית ה' האלקים וזה מזבח לעולה לישראל ואומר זאת מנוחתי עדי עד". אכן אומות העולם רשאים להקריב בכל מקום, וכלשון

הרמב"ם בסוף הלכות מעשה הקרבנות: "והנכרים מותרים להקריב עולה לה' בכל מקום והוא שיקריבו בבמה שיבנו, ואסור לסייען ולעשות שליחותן שהרי נאסר עלינו להקריב בחוץ, ומותר להורות להם וללמדם היאך יקריבו לשם הא-ל ברוך הוא". ומעתה נמצא טוב טעם בפשר ההבטחה של: "גוי וקהל גוים יהיה ממך, עתידים בניך להקהל כשאר עמים ולהקריב כגוים בשעת איסור הבמות", וענין התיחסותה של הבטחה זו לקריאת שם ישראל. כי כך הוא המתחייב מעצם שם ישראל, שהוא כולל בענינו את התפשטות שליטת קדושת כנסת ישראל על הענינים הרוחניים ומהלכי העבודה של אומות העולם (כמבואר לעיל שם), שגם מקום העבודה של אוה"ע יהא יונק ושואב את כחו מן המעיין הנובע ויוצא מהר הקודש בירושלים. שעת גילוייה של מציאות זו היתה בעת אותו מעשה של הקרבת אליהו בהר הכרמל, כאשר קדושת העבודה והקרבת הקרבנות של בית עולמים שהוא מקום העבודה של כנסת ישראל, וזה מזבח לעולה לישראל, התפשטה על הר הכרמל שהוא מקום עבודה לאומות העולם. שמתוך כך באה לידי גילוי השליטה והשררה של כנסת ישראל על מקומות העבודה של אומות העולם. והן הן דבריהם ז"ל: משעה שניתן לו השם הזה נאמר לו גוי וקהל

גויים יהיה ממך, כלומך עתיד להיות גילוי למעלת שם ישראל ע"י שיהיו בניך מתקהלים ומקריבים בבמה כעמים וכגויים, שבכך תתגלה שליטתם ושררתם על מקומות העבודה של אוה"ע. הוי: ויקח אליהו שתי עשרה אבנים כמספר שבטי ישראל אשר היה דבר ה' אליו ישראל יהיה שמך.

(ח) והנה נתבאר לעיל (לד א) בענין המדה כנגד מדה, שעבור שנטל יעקב את ה"שררה" של שם ישראל לעצמו, טרם שקיבלה, גרמה שתבוא שררה זו בבחינה של "כי נבלה עשה בישראל", היינו גילוי של התפשטות קדושת ישראל על הכחות הבאים מן החוץ בדרך ניבול וטומאה, מחר בתך יוצאת ומתענה. אכן לאחר אותו מעשה של דינה נתקן הדבר הזה במדרגת השררה של שם ישראל, כאשר נתן לו הקב"ה את השררה הזו בשלימות ענינה, והוא הכתוב בפסוקים האמורים: "ויאמר לו אלקים שמך יעקב לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך ויקרא את שמו ישראל (לשון שר ונגיד, רש"י), ויאמר לו אלקים אני א-ל ש-ד-י פרה ורבה גוי וקהל גויים יהיה ממך וגו'", ונתקפלה כאן ההבטחה של עתידים בניך להקהל כשאר גויים ולבנות מזבח ולהקריב עליו בשעת איסור הבמות, שהיא הבטחה על גילוי השררה של שם ישראל, ע"י ההתפשטות של קדושת

ליעקב

וישלה

זאת

תב

לידי תיקונה ושלמותה. [ויש להוסיף לפי"ז
בביאור רישא דקרא: אני א-ל ש-ד-י, דמדת
א-ל היא חסד והתפשטות, ומדת ש-ד-י היא
צמצום, שאמר לעולמו די (חגיגה י"ב א'), וזהו
שנאמר כאן כי יחד עם כח ההתפשטות של
קדושת ישראל ישנה השמירה של מדת הצמצום
לבד יחדיו כחות מן החוץ לתוכה ולא יתערבו
עמה זרים, ש-ד-י - שומר דלתות ישראל. גוי
וקהל גויים יהיה ממך.

ישראל על מקומות העבודה של אומות
העולם. כלומר לעומת ההתפשטות של
קדושת ישראל על ידי כחות מן החוץ
החודרים פנימה, שהיא בדרך של כי
נבלה עשה בישראל, באה ההבטחה על
התפשטות קדושת ישראל וקדושת
המקדש על פני כל הארץ, מדרגה שתבוא
לידי גילוי במעשה אליהו בהר הכרמל.
ובכך באה מדרגת "א-ל אלקי ישראל"

